

UDRUŽIVANJE MALIH GOSPODARSKIH SUBJEKATA RADI PLASMANA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA KROZ DISTRIBUTIVNI CENTAR: SLUČAJ HRVATSKIH PROIZVOĐAČA VOĆA

ASSOCIATION OF SMALL ECONOMIC ENTITIES FOR PLACEMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTS THROUGH A DISTRIBUTION CENTER: THE CASE OF CROATIAN FRUIT PRODUCERS

Heri Bezić¹
Gordana Brcković²
Davorin Balaž³

DOI: <https://doi.org/10.31410/EMAN.2021.475>

Sažetak: Radi postizanja konkurentnosti malih gospodarskih subjekata na tržištu uz visoke standarde kvalitete ključno je njihovo udruživanje na lokalnom području. Budući da tržištem prevladavaju veliki poljoprivredni proizvođači koji količinom proizvoda smanjuju njihovu cijenu ugrožen je opstanak, a samim time i poslovanje malih proizvođača lokalnih prehrambenih proizvoda. Predmet istraživanja je detaljno proučiti determinante učinkovitosti distributivnog centra koji posluje s malim gospodarskim subjektima i osigurava im otkup i sigurno tržište. Da bi se istaknuli ključni aspekti rada distributivnog centra za voće i povrće, analizirali su se ekonomski pokazatelji za razdoblje 2009.-2019. godine. Također su korištene metode kojima se želi detektirati koje su to varijable ključne za udruživanje i uključivanje malih gospodarskih subjekata u distributivne centre radi plasmana voća odgojno obrazovnim ustanovama koje sudjeluju u provedbi školske sheme.

Ključne riječi: Školska shema, Distributivni centar, Mali gospodarski subjekti, Plasman proizvoda.

Abstract: To achieve the competitiveness of small businesses in the market with high-quality standards, it is crucial to unite them in the local area. Since the market is dominated by large agricultural producers who reduce the price of products by the amount of products, survival is endangered, and thus the business of small producers of local food products. The subject of the research is to study in detail the determinants of the efficiency of a distribution center that cooperates with small businesses and provides them with a buyout and a secure market. In order to highlight the key aspects of the work of the distribution center for fruits and vegetables, the economic indicators for the period 2009-2019 were analyzed and methods were used to detect which variables are crucial for the association and inclusion of small businesses in distribution centers for the placement of fruit in educational institutions participating in the implementation of the school scheme.

Keywords: School scheme, Distribution center, Small businesses, Product placement.

1. UVOD

Distributivni centri u današnje vrijeme postaju temeljni faktori za rast i razvoj malih proizvođača ili pak onih koji se povezuju i udružuju u proizvođačke organizacije na lokalnom području. Uloga Distributivnih centara posebno je važna u zemljama koje se oslanjaju na lokalnu proizvodnju i plasman poljoprivrednih proizvoda. U Hrvatskoj je osnovan Distributivni

¹ University of Rijeka, Faculty of Economics and Business, Ivana Filipovića 4, 51000 Rijeka, Republic of Croatia

² University of Rijeka, Faculty of Economics and Business, Ivana Filipovića 4, 51000 Rijeka, Republic of Croatia

³ University of Rijeka, Faculty of Economics and Business, Ivana Filipovića 4, 51000 Rijeka, Republic of Croatia

centar za voće i povrće d.o.o. za potrebe poljoprivrednih proizvođača koji je u većinskom državnom vlasništvu i jedini je takve vrste u Republici Hrvatskoj. Osnovan je s ciljem uspostavljanja tržišno konkurentne proizvodnje voća i povrća na području Zagrebačke županije. Distributivni centar je ključan radi udruživanja proizvođača voća i povrća u proizvođačke organizacije, jačanja njihove konkurentnosti jer im pruža sigurnu uslugu skladištenja kroz duže vremensko razdoblje i samu pripremu proizvoda za tržište. Time je osiguran bolji položaj lokalnih proizvođača uz siguran plasman i prodaju proizvoda na tržištu izvan sezone kada su prodajne cijene prihvatljive. Budući da evaluacija učinka distributivnog centra nije provedena, svrha ovog rada je istražiti uspješnost njegova poslovanja kroz vremensko razdoblje s malim gospodarskim subjektima koji su se udružili kako bi sigurno plasirali proizvode visoke kvalitete iz domaće proizvodnje. Procjena učinka se temelji na analizi ekonomskih parametara kroz duže vremensko razdoblje.

2. PREGLED LITERATURE I ANALITIČKI OKVIR

Za opstanak malih gospodarskih subjekata i povećanje proizvodnih količina potrebno je sigurno tržište za plasman lokalno proizvedenih proizvoda. U Republici Hrvatskoj je domaća proizvodnja ključna komponenta gospodarstva. Do 90-tih godina su mnogi gospodarski subjekti bili u državnom vlasništvu koji su privatizirani pa u lokalnoj proizvodnji dominiraju mala obiteljska poduzeća i OPG-ovi. Njihovo poslovanje je vezano za poljoprivrednu politiku čije su osnove postavljene Rimskim ugovorom iz 1957., koje su bile temelj razvoja zajedničke poljoprivrede politike. Već tada je utvrđena nedovoljna opskrba poljoprivrednim proizvodima iz domaće proizvodnje. Stoga članak 33. Rimskog ugovora definira ciljeve za podizanje poljoprivredne produktivnosti promicanjem tehničkog napretka, racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje uz optimalno korištenje proizvodnih faktora, radne snage, stabilizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, osiguranje redovne opskrbe potrošača prehrambenim proizvodima, te osiguranje prihvatljivih cijena poljoprivrednih proizvoda. Ugovor iz Rima je izmijenjen, a danas je poznat kao Ugovor o funkcioniranju EU čiji su ciljevi od razdoblja potpisivanja ostali gotovo isti. U Republici Hrvatskoj Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, čija je prva inačica usvojena 2002. godine, (Narodne novine 87/02, 117/03, 82/04, 12/05, 141/06) definirani su modeli poticanja proizvodnje, model potpore dohotku, kapitalnih ulaganja i ruralnog razvoja. Cilj je bio zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima, povećanje konkurentnosti proizvodnje i stvaranje većeg dohotka poljoprivrednih proizvođača kroz programe razvitka seoskog prostora, marketinške pripreme poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i očuvanja izvornih pasmina. Idealan primjer za istraživanje u Republici Hrvatskoj vezano za različite ekonomske pokazatelje i funkcioniranje propisanih mjera je Distributivni centar za voće i povrće čija će se učinkovitost poslovanja prikazati kroz duži vremenski period. Bryla (2005) jednostavnom (naive) metodom usporedbe prije – poslije, utvrđuje pozitivan učinak na broj zaposlenih, produktivnost rada i vrijednost proizvodnje. Iz prikupljenih podataka na samom početku se istražilo da je DCVP započeo s radom 2009. godine kada je dobilo koncesiju s pravom građenja na rok od 40 godina u radnoj zoni Rakitovec. Gradnja I. faze centra završena je 2012. godine., nakon osiguranih financijskih sredstava. Istraživanje realizacije druge faze na temelju uzajamne usporedbe performansi veže se za izgradnju ULO hladnjače s tehnološkom opremom i transportnim sredstvima koja je započela 16. svibnja 2017. godine, a završila u prosincu iste godine. U Latviji, primjenom metode grupiranja i komparativne analize, Veveris (2014) istražuje učinak investicijskih potpora iz mjere Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava na poslovanje uz analizu broja zaposlenih, ukupnog prihoda i bruto dodane vrijednosti. Da bi se prevladala određena ograničenja povezana s ograničenim brojem promatranih entiteta i brojem upotrijebljenih varijabli, u analizi dobivenih rezultata ovog istraživanja se pristupilo prije i nakon dobivanja bespovratnih

sredstava kako bi se opravdala svrha i dobili pokazatelji učinkovitosti nakon ulaganja. Predmet analize i utjecaj primljenih potpora iz Programa ruralnog razvoja na poslovanje farmi istražuju Kirchweger i Kantelhardt (2014) i pronalaze pozitivan učinak primljenih potpora na dodanu vrijednost, profitabilnost i produktivnost farmi kao i na ukupni prihod. Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju od 1. 1. 2005. godine stvoreni su temelji za prilagođavanje nacionalne poljoprivredne politike koji su bili sukladni poljoprivrednoj politici Europske unije. Time su se stvorili preduvjeti za mogućnost korištenja različitih oblika potpore iz Europskih i nacionalnih financijskih sredstva. Jedan od korisnika je bio Distributivni centar čije će determinante učinkovitost analizirati u ovom radu, uz osvrt na njegovu ulogu za male gospodarske subjekte koji plasiraju lokalno proizvedene proizvode, poštujući sustave sigurnosti i visoke standarde kvalitete. Potrošnja voća i povrća u zemljama EU, kao glavnom izvoznom tržištu hrvatskog voća i povrća, stabilna je, a prodajom dominiraju trgovački lanci. Konkurencija na maloprodajnom tržištu vrlo je velika, ali postoji prostor za rast diferencijacijom na temelju dodane vrijednosti uz istodobno zadovoljavanje visokih zahtjeva za sigurnost i kvalitetu hrane (Logatcheva, 2018.).

Distributivni centar za voće i povrće je prvi pilot projekt u Hrvatskoj koji pruža infrastrukturu za potrebe malih gospodarskih subjekata koji se udružuju radi jednostavnije i brže organizacije plasmana proizvoda, pri čemu ostvaruju uštede pri skladištenju i pakiranju uz kontinuiranu opskrbu tržišta dovoljnom količinom proizvoda te postižu veće prosječne cijene proizvoda. Proizvođači bi trebali biti više uključeni u procese skladištenja, pakiranja i plasmana te igrati aktivniju ulogu u opskrbnom lancu (Svjetska banka, 2020). Dvoulety i Blažkova (2019) istražuju učinak javnih politika EU za razdoblje 2007.–2013. na prehrambenu industriju u Češkoj.

3. IZVORI PODATAKA I METODOLOGIJA

U ovom istraživanju su testirani ekonomski parametri koji su vezani za učinkovitost i rezultate poslovanja distributivnog centra kroz vremensko razdoblje. Podaci o Distributivnom centru su preuzeti iz dostupnih baza podataka godišnjih financijskih izvještaja FINE, dokumentacije i izvještaja u vlasništvu Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o., te od Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju koji su obrađeni su od strane autora. Značajne razlike financijskih pokazatelja kroz razdoblja su istražene iz baza podataka Financijske agencije koje su bile ključne za analize uspješnosti poslovanja distributivnog centra. Za objektivnu procjenu profitabilnosti i poslovne učinkovitosti analizirala se struktura prihodovnih komponenti iz financijskih izvještaja od 2009.-2019.godine. Većina prihoda se analizirala po osnovi isporuke vezano za strukturu prodaje za trgovačke lance, obrazovne i zdravstvene institucije. Obavljen je dubinski intervju s ključnim osobama u distributivnim centrom za voće i povrće kako bi se dobio uvid vezano za način njihova poslovanja, te njihov odnos prema proizvođačima domaćih proizvoda koji valoriziraju brojne prednosti da postanu konkurentniji na domaćem tržištu. U početnoj fazi istraživao se utjecaj distributivnog centra na gospodarske subjekte koji nisu imali interes za udruživanjem već su bili orijentirani drugim vidovima plasmana u odnosu na proizvođače koji su imali direktne koristi od modernizacije i nadogradnje proizvodnih kapaciteta u distributivnom centru. Ispitanici su vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva koji su se udružili kako bi prebrodili brojne izazove koji proizlaze iz neorganiziranosti proizvođača, nedostatka tržišne infrastrukture, kompleksne zakonske regulative, usitnjenosti gospodarstva i konkurencije. Ispitani gospodarski subjekti nisu raspolagali pravovaljanim ekonomskim podacima potrebnim za analizu pa su se zbog nedostupnih financijskih rezultata poslovanja varijable mjerile pomoću percepcije ispitanika i sudjelovanja u provedbi Školske sheme voća. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) raspisala je Javni poziv za iskaz interesa osnivača školskih

ustanova za sudjelovanje u Školskoj shemi kojom se ugovaraju isporuke voća i povrća te mlijeka i mliječnih proizvoda. Provedba Školske sheme voća i povrća te mlijeka i mliječnih proizvoda propisana je Pravilnikom od strane Ministarstva poljoprivrede. Stoga su se mali lokalni proizvođači povezali i udružili u proizvođačke organizacije kako bi ponudili dovoljne količine kvalitetno proizvedenih proizvoda po konkurentnim cijenama radi promicanja uravnotežene prehrane i zdravih prehrambenih navika u školama. Škole i Distributivni centar su ugovorili isporuku voća i povrća koja se provodila jednom tjedno u razdoblju održavanja nastave. Školska shema se provodila u svim državama članicama Europske unije s ciljem promicanja uravnotežene i zdrave prehrane, pravilnih prehrambenih navika djece te razvijanja svijesti o važnosti voća i povrća.

4. REZULTATI I RASPRAVA

Mjerenje i istraživanje plasmana voća veleprodajnim i maloprodajnim centrima, bolnicama, školama, te učinkovitost Distributivnog centra uključuje različite parametre s ciljem uspostavljanja tržišno konkurentne proizvodnje voća i povrća na području Zagrebačke županije. Faktori i razlozi povezivanja gospodarskih subjekata radi plasmana proizvoda su široko istražene teme u brojnim poslovnim područjima uključujući i ruralni, budući da je isporuka poljoprivredno prehrambenih proizvoda i učinak distributivnog centra u kategoriji voća i povrća predmet analize. Očito je da udruživanje malih gospodarskih subjekata radi plasmana poljoprivrednih proizvoda dobiva sve značajniju ulogu s obzirom da brojne prednosti koje donosi. Udruživanje gospodarskih subjekata i njihovo poslovanje s distributivnim centrom je bitno za poslovanje većine ispitanika koji koriste Distributivni centar za voće i povrće za skladištenje, sigurnu prodaju i plasman proizvoda. Specifično je da svi ispitanici radi plasmana poljoprivrednih proizvoda koriste i druge prodajne kanale. Što se tiče proračuna namijenjenog za troškove poslovanja koje imaju gospodarski subjekti vidljivo je njihovo smanjenje koje se postiglo udruživanjem i plasmanom proizvoda unutar distributivnog centra kao lanca opskrbe lokalno proizvedenog voća i povrća. Radi specifičnih uvjeta koje gospodarski subjekti moraju zadovoljiti sukladno regulativi vezano za kvalitetu i sigurnost hrane tijekom plasmana proizvoda većina ispitanika namijenila je 1-10% sredstava, a nitko od ispitanika nije potrošio 75-100% svog proračuna na skladištenje, pripremu i plasman proizvoda na tržište jer se sve realizirao kroz distributivni centar.

Veleprodajna poduzeća predstavljaju dominantan kanal za plasman poljoprivrednih proizvoda u kategoriji lokalno proizvedenog voća i povrća, a koristi ga 100% ispitanika. Prate ga maloprodajni lanci (84%), trećina ispitanika od 32% plasira proizvode za javni sektor, 16% zauzimaju ostali potrošači iz sektora maloprodaje, a 10% se plasira prerađivačima voća i povrća.

U tabličnom prikazu su prikazani rezultati istraživanja za ciljane kategorije s financijskim pokazateljima koji su prikazani kao povrat sredstava kroz vremenski period sukladno broju učenika koji su sudjelovali u Školskoj shemi i koji predstavljaju prihodovnu komponentu.

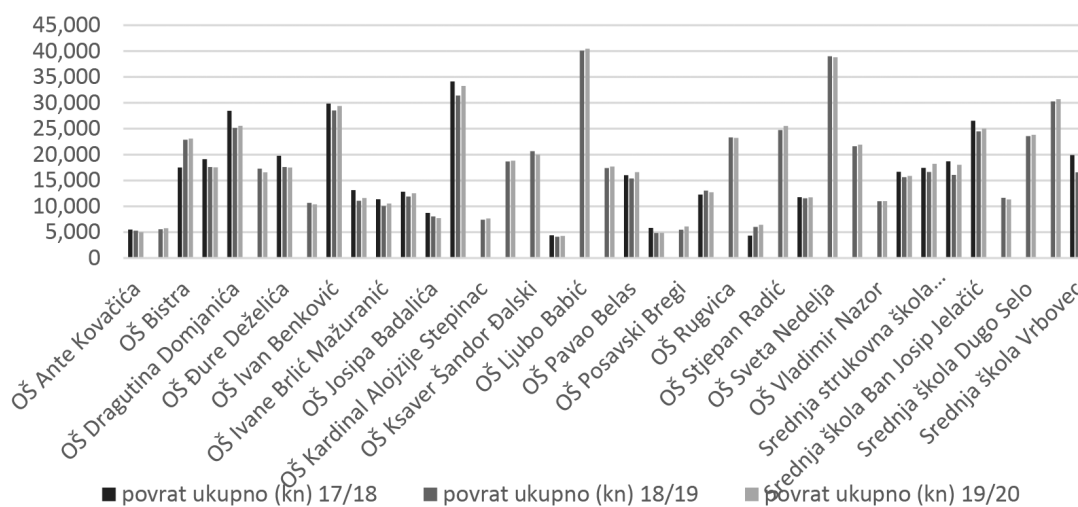
Promatrano razdoblje je od samog početka provedbe Pravilnika Školske sheme Republike Hrvatske od 1. kolovoza 2017. godine. Analiza se bazirala na podacima od školske godine 2017./2018. pa do 2019./2020. Školska shema je analizirana za učenike osnovnih i srednjih škola sukladno sklopljenom ugovoru za shemu voća i povrća. Tablica 1. prikazuje povrat sredstava u kunama za školsku shemu voća i broj učenika za sedamnaest nasumično odabranih osnovnih i srednjih škola sa područja Zagrebačke županije. Broj analiziranih učenika je stabilan. To ukazuje na prosječno slične razmjene učinkovite isporuke sukladno Školskoj shemi iz čega je vidljivo da su kroz vremenski period udjeli kroz školske godine neznatno razlikuju od jedne do

druge osnovne ili srednje škole. Iz priloženih pokazatelja riječ je o sigurnim kupcima kojima su se dostavljali proizvodi vrhunske kvalitete po korektnim cijenama. S druge pak strane vidljiva je sigurna naplata iz podataka ukupnog povrata izraženog u kunskoj vrijednosti koja je temelj za sigurnu profitabilnost i daljnji razvoj poslovanja Distributivnog centra koji je bitan za proizvođače voća i povrća.

Tablica 1. Prikaz povrata sredstava za isporučeno voće kroz školsku shemu i broja učenika po godinama

Škola	Povrat ukupno (kn) 17/18	Broj učenika 17/18	Povrat ukupno (kn) 18/19	Broj učenika 18/19	Povrat ukupno (kn) 19/20	Broj učenika 19/20
OŠ Ante Kovačića	5,505	138	5,285	140	4,995	130
OŠ Bistra	17,497	596	22,868	606	23,090	601
OŠ Braće Radić	19,113	478	17,583	466	17,520	456
OŠ Ivana Perkovca	13,136	310	11,067	293	11,603	302
OŠ Ivane Brlić Mažuranić	11,341	284	10,043	266	10,527	274
OŠ Jakovlje	12,794	319	11,893	315	12,525	326
OŠ Josipa Badalića	8,716	217	8,038	213	7,722	201
OŠ Luka	4,378	110	4,115	109	4,265	111
OŠ Pavao Belas	16,004	401	15,367	407	16,597	432
OŠ Pokupsko	5,816	128	4,842	128	4,879	127
OŠ Pušća	12,268	307	13,032	345	12,717	331
OŠ Slavka Kolara	4,316	168	5,995	160	6,416	167
Ekonomska, trgovačka i ugostiteljska škola	16,673	415	15,616	414	15,867	413
Srednja strukovna škola Samobor	17,409	430	16,628	441	18,211	474
Srednja strukovna škola Velika Gorica	18,683	486	16,061	426	18,019	469
Srednja škola Ban Josip Jelačić	26,523	666	24,461	649	25,011	651
Srednja škola Vrbovec	19,879	493	16,563	438	16,252	423

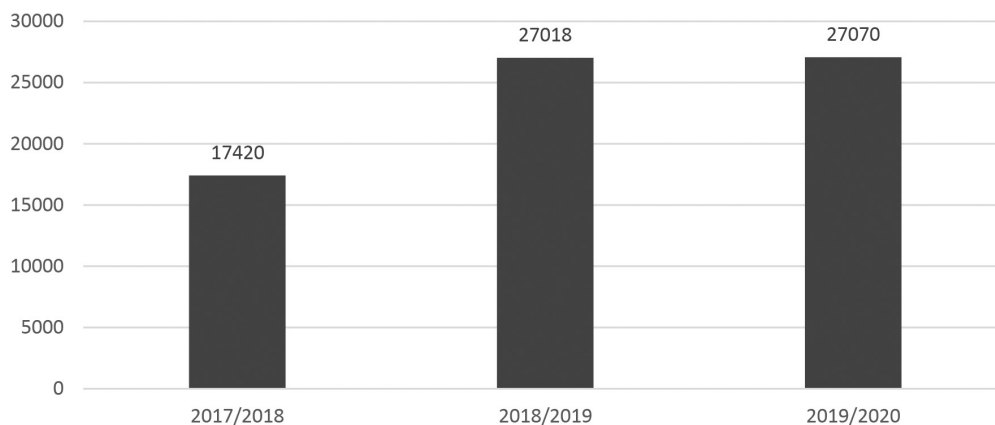
Izvor: Distributivni centar za voće i povrće

Grafikon 1. Prikaz povrata sredstava u kunama po godinama

Izvor: Distributivni centar za voće i povrće

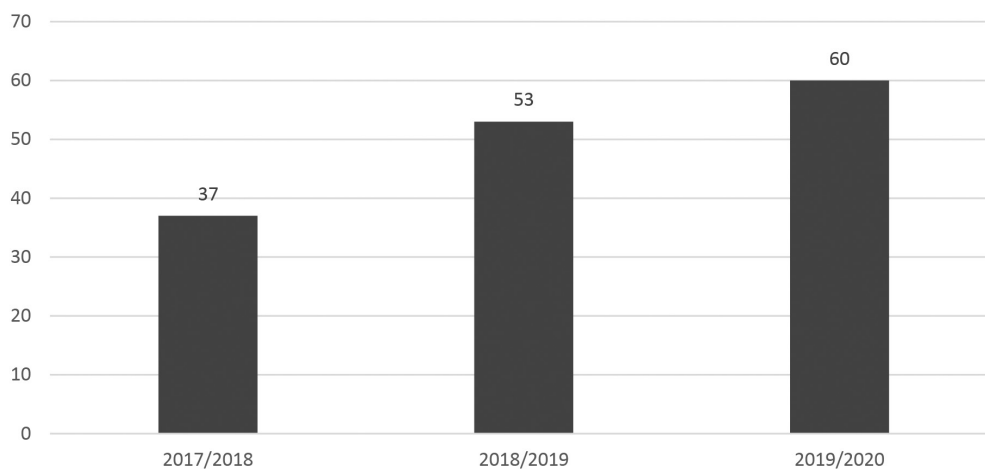
Grafikon 1. prikazuje usporedbu ukupnog povrata financijskih sredstava za sedamnaest osnovnih i srednjih škola na području Zagrebačke županije za školske godine 2017/2018, 2018/2019 te 2019/2020. Tijekom isporuke voća i povrća uočena je visoka svijest i motiviranost za usvajanje zdravih životnih navika što se vidi iz priloženog grafikona budući da je isporuka zastupljena po osnovnim i srednjim školama. U grafičkom prikazu vidljive su oscilacije, međutim povrat sredstava za realiziranu isporuku po školama je stabilan. Ukupan povrat financijskih sredstava prati isporuku kroz razdoblje od tri školske godine. U nastavku su prikazana dva grafička primjera koja predstavljaju ilustraciju ukupnog broja djece i broja škola koja su bila uključena u projekt Školske sheme kroz godine.

Grafikon 2. Ukupan broj djece uključene u projekt kroz godine

Izvor: Distributivni centar za voće i povrće

Grafikon 2 prikazuje porast broja djece kroz godine koji su uključeni u projekt. Grafički prikaz istraženih podataka predstavlja ključne parametre koji služe kao polazna točka za opravdanost plasmana prema školama budući da se iz istraženih podataka vidi trend porasta broja učenika kroz vremenski period. Stoga Distributivni centar za voće i povrće nikada nije postigao loš rezultat vezano za isporuku koja je vidljiva uz porast ukupnog broja djece. Njegova učinkovitost je prikazana kroz četiri školske godine. Učinkovitost rezultata može postati referenca i primjer dobre prakse za poslovne subjekte kojima bi ovakav slučaj poslužio kao referentni model u vezi zdravlja djece školskog uzrasta koji konzumiraju lokalno proizvedene proizvode visoke kvalitete.

Grafikon 3. Ukupan broj škola uključenih u projekt kroz godine

Izvor: Distributivni centar za voće i povrće

Grafikon 3 prikazuje porast broja škola kroz godine uključene u projekt. Grafički prikaz istraženih podataka daje jasnu sliku ukupno analiziranih škola te je vidljivo da je njihov trend u konstantnom porastu što pokazuju istraženi podatci kroz vremenski period. U prvoj godini provedbe je sudjelovalo svega 37 škola, dok je u školskoj godini 2018/2019 vidljiv porast od 53 škole. Najviše škola je sudjelovalo u Školskoj shemi u posljednjoj istraživanoj godini i iznosi ukupno 60 škola u kojima su zastupljene i osnovne i srednje. Analizirajući procjenu učinkovitosti identificirani su financijski pokazatelji koji su ostvareni isporukom voća i povrća lokalnih proizvođača kroz distributivni centar. Iz navedene analize i financijskih pokazatelja za razdoblje 2009.-2014. podaci su dostupni po glavnim stavkama, dok je za razdoblje 2015.-2019., su prikazani detaljni podaci. Iz podataka je vidljiv porast ukupne imovine što proizlazi iz ulaganja u izgradnju i tehnologiju s potrebnom opremom za poslovanje što je financirano iz sredstava Europske unije i javnih izvora. Kroz vremenski period prisutan je kontinuirani rast prihoda i zaposlenih. Većinsku strukturu prihoda čini prodajni segment i bespovratna EU sredstava. Prihodi od prodaje čine najveći udio u ukupnim prihodima, u prosjeku 88% tijekom promatranih 11 godina. Udio prihoda nešto je manji za razdoblje 2018.-2019. Kada se uključuju prihodi od bespovratnih sredstava iz EU fondova. Prosječna godišnja stopa rasta ukupnih prihoda za 11 godina iznosi 17,17%, a prosječna stopa rasta ukupnih izdataka 17,42%. Najveće vrijednosti prihoda i rashoda zabilježene su 2013. godine nakon nekoliko godina rasta.

Pad vrijednosti uslijedio je kroz 2017., a novo razdoblje rasta započelo je 2018. Prihod po zaposleniku bio je najveći u početnom razdoblju kada je broj zaposlenih bio manji, 2014. vrijednost se smanjila, a zatim ponovno ušla u fazu rasta. Svi parametri su prihvatljivi pokazuju stabilno poslovanje što je ključni faktor za udruživanje malih gospodarskih subjekata i plasman proizvoda.

5. ZAKLJUČAK

Većina gospodarskih subjekata koji su se udružili i sudjelovali u plasmanu voća preko distributivnog centra su proširili svoju poslovnu mrežu i ostvarili bržu naplatu potraživanja. Za povezivanje malih gospodarskih subjekata te širenje domaće proizvodnje hrvatskih proizvoda je bilo ključno tehnološko znanje, investicije u opremu, prilagodba u organizacijskom, kadrovskom, prodajnom segmentu što je povećalo mogućnosti za bolju isporuku i više korištenje distributivnog centra za voće i povrće. Broj distributivnih centara u poljoprivredi ima intenciju razvoja u drugim županijama RH, budući da je Distributivni centar za voće i povrće u Zagrebačkoj županiji jedini primjer uspješnog javnog ulaganja za potrebe domaćih proizvođača voća i povrća. Tome u prilog ide i činjenica da je većina udruženih proizvođača domaćeg voća i povrća u Hrvatskoj radi plasmana poljoprivrednih proizvoda zadovoljna ishodom, budući da je većina imala pozitivno iskustvo suradnje s distributivnim centrom. Zadovoljstvo se odrazilo kroz rast broja plasmana što je evidentno kroz maloprodajne i veleprodajne isporuke, te kroz isporuku voća kroz distributivni centar za školsku shemu voća. Ovim smo pokazali važnost povezivanja malih gospodarskih subjekata koje je ključno za donositelje poslovnih odluka kao primjer dobre prakse u predviđanju sigurne prodaje, isporuke i naplate potraživanja. Za distributivni centar je važno da na tržištu, a posebno kod odgojno obrazovnih ustanova isporuči proizvod domaće proizvodnje uz visoko razinu kvalitete. Analize ekonomskih pokazatelja iz programa potpore daju informacije o njihovom učinku na financijske pokazatelje poslovanja. Iz priloženih financijskih pokazatelja može se zaključiti da je provedba javnih politika bila uspješna s obzirom na financijske indikatore učinkovitosti distributivnog centra. Rezultati istraživanja sugeriraju da je povezivanje gospodarskih subjekata bitno radi podizanja kvalitete isporučenih proizvoda,

postizanja više prodajne cijene voća, povoljnije distribucije proizvoda, efikasnije tržišne organizacije voćara i veće konkurentnosti. Rezultati i buduće analize mogu se promatrati kroz dulje vremensko razdoblje, a gospodarske subjekte se može podijeliti po regijama. Također bi se moglo usporediti povezivanje gospodarskih subjekata u europskim zemalja što bi rezultiralo doprinosu postojećoj literaturi.

LITERATURA

- Bryla, P. (2005). The Impact of SAPARD on the Behaviour of Farms and Food-Processing Enterprises in the Lodz Region. 94th EAAE Seminar "From households to firms with independent legal status: the spectrum of institutional units in the development of European agriculture". Ashford (UK), dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/23510081_The_Impact_of_SAPARD_on_the_Behaviour_of_Farms_and_Food-processing_Enterprises_in_the_Lodz_Regi (12.02.2021.)
- Bunjevac, H. (2020). Izvješće uprave o stanju društva s financijskim izvješćem za 2019. godinu. Distributivni centar za voće i povrće d.o.o., dostupno na: https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer_public/75/96/75969f07-28b7-4a6e-8737-592574302d4a/28_prijedlog_zakljucka_o_primanju_na_znanje_izvjescia_uprave_o_stanju_drustva_distributivni_centar_za_voce_i_povrce_doo_s_financijskim_izvjescem_za_2019_godinu1.pdf (10.02.2021.)
- Dvoulety, O., Blažkova, I. (2018). Assessing the microeconomic effects of public subsidies on the performance of firms in the Czech food processing industry: A counterfactual impact evaluation, *Agribusiness* Vol 35(3), 394-422. doi: doi.org/10.1002/agr.21582
- Eur -lex (2017). Ugovor iz Rima (EEZ), dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023> (12.02.2021.)
- Europska komisija (2018). Impact indicator fiches, dostupno na https://ec.europa.eu/info/files/impact-indicator-fiches_en (12.02.2021.)
- Europska Komisija (2018). Izvješće komisije Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi zajedničkog okvira za praćenje i evaluaciju i prvim rezultatima u pogledu uspješnosti zajedničke poljoprivredne politike, Brisel, Belgija, dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fe3c8f74-f894-11e8-9982-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search> (12.02.2021.)
- Kandžija, V., Andrijančić, I., Ljubić, F. (2002). Zajednička agrarna politika Europske unije. *Ekonomski pregled* Vol 53 (11-12) str. 1009-1029, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/28531> (12.02.2021.)
- Kirchweger, S., Kantelhardt, J. (2014). Structural change and farm investment support in Austria. 88th Annual Conference of the Agricultural Economics Society, Pariz Francuska, dostupno na: <https://econpapers.repec.org/paper/agsaesc14/170545.htm> (12.02.2021.)
- Logatcheva, K., Galen, van, M.A., Janssens, S.R.M. & Splinter, G.M. (2018). Business opportunities for Croatian fruit and vegetables growers. Wageningen Economic Research, Report 2018-002. [available at: <https://doi.org/10.18174/443227>, (12.02.2021.)
- Mezera, J., Špička, J. (2013). Economic Effects of Investment Support of Adding Value to Food Products. *Agris – online Papers in Economics and Informatics*, 5(1): 39-49, dostupno na <https://online.agris.cz/archive/2013/1/5> (12.02.2021.)
- Mezera, J., Vilhelm V., Spicka J. (2013). Czech food processing industry in the period of uncertainty about the support from rural development programme. *Economic science for Rural Development* br. 32, 2013, dostupno na: https://llufb.llu.lv/conference/economic_science_rural/2013/Latvia_ESR_32_2013-48-53.pdf (12.02.2021.)
- Ministrastvo poljoprivrede, ribarstva, ruralnog razvoja RH (2010). IPARD Program, Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007.-2013. Zagreb, Hrvatska: Ministarstvo poljoprivrede.

- Srhoj, S., Škrinjarić, B., Radas, S. (2019). Bidding against the odds? The impact evaluation of grants for young micro and small firms during the recession. *Small Business Economics*. <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00200-6>
- Svjetska banka (2020). Strategija razvoja poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske 2020. Rezultati sektorskih analiza, Podsektor: voćarstvo, dostupno na: https://poljoprivreda2020.hr/wp-content/uploads/2019/12/Podsektorska-analiza_vocarstvo.pdf (12.01.2021.)
- Svjetska banka (2020). Strategija razvoja poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske 2020. Rezultati sektorskih analiza, Podsektor: povrće, dostupno na: https://poljoprivreda2020.hr/wp-content/uploads/2019/12/Podsektorska-analiza_povrce.pdf (12.01.2021.)
- Svjetska banka (2020). Više od farme: Vizija i plan provedbe strateške transformacije poljoprivrede i ruralnog prostora Hrvatska 2020.-2030., dostupno na: <https://poljoprivreda2020.hr/wp-content/uploads/2020/06/Vi%C5%A1e-od-farme-HRV-B.pdf> (10.01.2021.)
- Veveris, A. (2014). Investment support and its impact on the economic results of rural farms of different groups. *Economic Science for Rural Development*, 34: 154-162, dostupno na: https://llufb.llu.lv/conference/economic_science_rural/2014/ESRD_34_2014_Productions-154-162.pdf (12.02.2021.)
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Narodne novine br. 87/02
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Narodne novine br. 117/03
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Narodne novine br. 82/04
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Narodne novine br. 12/05
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu. Narodne novine br. 141/06
- Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia.